

Висновки. Демографічні процеси не можуть залишатися без уваги науковців, оскільки вони стосуються найважливіших сфер життя людей і рівня економічного розвитку району, області і країни в цілому.

Проаналізувавши демографічну ситуацію Тростянецького району, можна дійти висновку, що її необхідно покращувати; існує гостра потреба розробки шляхів подолання демографічної кризи. Такими шляхами, на мою думку, повинні бути: посилення охорони та оплати праці, забезпечення ефективної зайнятості, стимулювання народжуваності, підвищення медичного обслуговування, поліпшення побутових умов і впровадження здорового способу життя, створення широкої мережі державних та недержавних служб соціальної допомоги, підвищення рівня освіти населення. Проте, ключовим аспектом тут є не формальне регулювання, а практичне застосування.

Література

1. Головне управління статистики у Сумській області: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sumy.ukrstat.gov.ua
2. Корнус А.О. Тенденції розвитку екістичних процесів у Сумській області / А.О. Корнус // Наук. вісник Чернівецького ун-ту – 2009. – Вип. 458: Географія. – С. 46-50.
3. Корнус О.Г. Демографічна ситуація у Сумській області напередодні другого Всеукраїнського перепису населення / О.Г. Корнус // Часопис соціально-економічної географії. – 2011. – № 11(2). – С. 57-61.
4. Корнус О.Г. Територіально-нозологічна структура захворюваності населення Сумської області: монографія / О.Г. Корнус, А.О. Корнус, В.Д. Шищук – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – 172 с.
5. Населення Сумської області за 2014 рік: демографічний щорічник / За ред. Л.І. Олехнович. – Суми: Головне управління статистики у Сумській обл., 2015. – 541 с.
6. Сюткін С.І. Географія населення: навч. посібник / С.І. Сюткін. – Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. – 128 с.

Summary

D.V. Frolov. Demographic Situation in Trostianetskyi District.

This article explores the demographic situation in Trostianetskyi district. We characterize the dynamics of population, fertility, mortality, natural growth, migration. Consider the relationship between men and women. The analyzed sex and age structure of the population based on population distribution by sex and age. The basic causes of the unfavorable demographic situation prevailing in the city and how they affect the main indicators of fertility, mortality, natural growth and migration. Recommendations to improve the demographic situation in Trostianetskyi district.

Keywords: demographics, population, natural growth, natural increase in population, fertility, mortality, migration growth.

911.3:271/279 (477.52)

Я.А. Демченко, О.Г. Корнус

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ РЕЛІГІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті досліджено особливості територіальної організації релігійної сфери у Сумській області. Проаналізовано конфесійну приналежність релігійних організацій. Визначено рівень забезпеченості населення релігійними організаціями у розрізі адміністративних районів. Розраховано доступність релігійних послуг для населення. Виділено групи районів за інтенсивністю релігійного життя. Обраховано рівень дисперсності релігійних організацій. Виділено групи адміністративних районів за релігійністю населення.

Ключові слова: конфесія, релігійна організація, релігійна громада, Сумська область.

Постановка проблеми. В останні роки в Україні спостерігається стрімке зростання релігійної активності. За роки існування Радянського Союзу більшість культових споруд були закриті чи зруйновані, а релігія була під негласною заборонаю. Однак, в сучасному суспільстві відбувається переосмислення цінностей, відродження національних традицій, обрядів, звичаїв, формується й відроджується релігійна свідомість населення. Як результат, – з'являється все більша кількість різноманітних релігійних громад та релігійних об'єднань громадян. У зв'язку з цим актуальним є дослідження територіальних особливостей розміщення та функціонування різних релігійних об'єктів в регіонах України, зокрема і у Сумській області.

Метою статті є виявлення регіональних відмінностей релігійної активності населення Сумської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками спостерігається великий інтерес науковців до релігійної сфери; було здійснено багато наукових досліджень у цій царині. Географію релігій в Україні досліджували А.С. Ковальчук, К.В. Мезенцев, О.О. Любіцева, С.В. Павлов, І.І. Ровенчак, О.Г. Топчієв, Ю.М. Філоненко, О.І. Шаблій, Л.Т. Шевчук. Деякі наукові праці присвячені вивченню релігійної сфери окремих регіонів. Так, релігійну сферу Харківської області досліджувала Л.В. Ключко, Львівської – О.Г. Кучабський, Чернігівської – Ю.Л. Когатько, Волинської – В.О. Патійчук, Чернівецької та Закарпатської – І.І. Костащук. Однак наукових праць, присвячених дослідженню релігійної сфери Сумської області небагато.

Виклад основного матеріалу. Станом на 1 січня 2017 р. на території Сумської області було зареєстровано 378 релігійних організацій, що належать до різних релігій та конфесій. Найбільш поширеною релігією є християнство. Найчисельнішими конфесіями є Українська православна церква Московського патріархату (МП), яка в регіоні представлена Сумською, Роменською і Конотопсько-Глухівською єпархіями – усього 270 громад і Українська православна церква Київського патріархату (КП) – 30 громад (перші релігійні громади УПЦ КП – у м. Суми та с. Підлипне Конотопського району утворилися у 1992 р., а з 1996 р. почало діяти Сумське єпархіальне управління цієї церкви). Також на території області функціонують релігійні громади Римо-католицької церкви у містах Суми (Благовіщення Пресвятої Діви Марії), Ромни (Непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії), Шостка (св. Йосифа) та Конотоп (Фатимської Божої Матері). Українська греко-католицька церква представлена релігійними громадами у м. Суми (Введення в храм Богородиці) та Охтирка (Матері Божої Неустанної Помочі). Найбільш чисельними протестантськими релігійними організаціями, що діють на території області, є Церква євангельських християн-баптистів – 8 громад, Церква християн віри євангельської (п'ятидесятників) – 11 громад, Церква адвентистів сьомого дня – 2 громади та Церква Повного Євангелія – 8 громад. Релігійна громада Свідків Іегови нараховує 14 общин, що становить 3,7% від всієї кількості релігійних організацій. Кількість релігійних громад, створених національними меншинами, складає 1,6% від загальної кількості. Серед них виділяються п'ять іудейських релігійних громад в містах Глухів, Ко-

нотоп, Кролевець, Суми, Шостка та Сумська мусульманська релігійна громада «Ісламський культурний центр» [1; 2; 3].

Станом на 1 січня 2017 р. у Сумській області функціонують 5 монастирів (Молченська Софронієва Різдва Богородиці Печерська пустинь – чоловічий монастир; Свято-Різдва Богородиці Молченський жіночий монастир у м. Путивлі, Свято-Різдва Богородиці Глинська пустинь – чоловічий ставропігійський монастир, розташований в с. Соснівка Глухівського району. Також діють Білопільський Боголюбської ікони Божої Матері жіночий монастир, Охтирський Свято-Троїцький монастир [1; 3].

Для дослідження регіональних відмінностей релігійності населення у Сумській області було застосовано методику С.В. Павлова [4], яка передбачає встановлення інтегральної оцінки цього показника. З цією метою були розраховані коефіцієнти доступності релігійних послуг, відносної інтенсивності релігійного життя та дисперсності релігійних організацій.

Для розрахунку коефіцієнту доступності релігійних послуг була застосована наступна формула:

$$K_i = \frac{n_i}{m_i} \cdot \frac{N}{M}, \quad (1)$$

де K_i – показник доступності релігійних послуг в i -тому районі; n_i – кількість релігійних громад в i -тому районі; N – кількість релігійних громад в області; m_i – кількість поселень в i -тому районі; M – кількість поселень в області.

Результати обчислень наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунки релігійної активності населення Сумської області

Адміністративна одиниця	Коефіцієнт доступності релігійних послуг	Коефіцієнт відносної інтенсивності релігійного життя	Коефіцієнт дисперсності релігійних організацій
Білопільський	0,72	0,75	62,7
Буринський	0,58	0,94	122,7
Великописарівський	1,25	0,5	63,9
Глухівський	1,79	0,2	42,6
Конотопський	1,76	0,27	45
Краснопільський	1,16	0,57	79,5
Кролевецький	1,05	0,65	64,2
Лебединський	0,83	2,45	57,1
Липоводолинський	0,41	0,91	126
Недригайлівський	0,44	0,76	94,2
Охтирський	0,94	0,41	58,5
Путивльський	0,34	1,18	137,9
Роменський	1,17	0,3	48,9
Середино-Будський	0,5	0,7	140,4
Сумський	1,6	0,42	37
Тростянецький	0,91	1,1	95,3
Шосткинський	3,3	0,23	39,3
Ямпільський	0,39	1,35	157,2

Як бачимо, найбільша доступність до закладів, що надають релігійні послуги у населення Шосткинського, Глухівського, Конотопського, Сумського, Великописарівського, Роменського районів, а найменша – у мешканців Ямпільського, Путивльського, Липоводолинського та Недригайлівського районів.

Показник доступності релігійної послуги певною мірою залежить від інтенсивності релігійного життя. Абсолютний показник відносної інтенсивності релігійного життя був запропонований О.І. Шаблієм і розраховується як відношення чисельності населення певного регіону до кількості релігійних громад у ньому. Значення цього показника обчислюється за формулою [4]:

$$I_i = \frac{p_i}{n_i} : \frac{P}{N}, \quad (2)$$

де I_i – показник відносної інтенсивності релігійного життя в i -тому районі; p_i – чисельність населення в i -тому районі; P – чисельність населення в області; n_i – кількість релігійних громад в i -тому районі; N – кількість релігійних громад в області.

Результати обчислень наведені у табл. 1. Для встановлення рівня інтенсивності релігійного життя відносні величини даного показника розраховуємо як обернені, бо вважається, що чим більше населення припадає на 1 громаду, тим меншою буде релігійність населення.

Показник відносної інтенсивності релігійного життя дав можливість встановити райони з високою інтенсивністю релігійного життя їхнього населення та райони релігійної збайдужілості. Було встановлено, що на території Сумської області найбільш висока інтенсивність релігійного життя спостерігається у Глухівському, Шосткинському, Конотопському, Роменському, Охтирському та Сумському районах, відповідно найбільша релігійна збайдужілість характерна для мешканців таких районів як Тростянецький, Путивльський, Ямпільський та Лебединський.

Для аналізу територіальної організації релігійної сфери нами було розраховано коефіцієнт дисперсності релігійних організацій, який показує ступінь їх розосередженості по території регіону. Для цього розрахунку використано наступну формулу [4]:

$$K_{доп} = S/N, \quad (3)$$

де $K_{доп}$ – коефіцієнт дисперсності релігійних організацій, S – територія району, N – кількість релігійних організацій в ньому (табл. 1).

Рівень дисперсності, так само, як і попередній показник відносної інтенсивності релігійного життя, розраховуємо як обернену величину, бо чим вище рівень дисперсності (відстань між релігійними організаціями), тим релігійність населення вважається меншою.

Високий рівень дисперсності релігійних організацій мають Путивльський, Середино-Будський Ямпільський, Буринський та Липоводолинський райони, тобто відстані між організаціями цього типу тут є найбільшими, у той час як у Сумському, Шосткинському, Глухівському, Конотопському та Роменському районах спостерігається низькі показники, а отже і рівень релігійності населення тут буде вищим.

Для з'ясування територіальних відмінностей релігійності населення Сумської області була проведена процедура ранжування адміністративних одиниць за значеннями у них схарактеризованих вище трьох показників (доступності релігійних послуг, відносної інтенсивності релігійного життя та дисперсності релігійних організацій) та розрахована сума рангів, яку можна вважати показником (індексом) інтегральної релігійності населення. За величиною цього показника було виділено 3 групи адміністративних районів. До I групи входять райони з високим індексом релігійності населення: Шосткинський, Роменський, Сумський, Глухівський та Великописарівський. II група включає райони з середніми значеннями індексу релігійності населення. До даної групи входять 8 районів області: Конотопський, Краснопільський, Кролевецький, Охтирський, Недригайлівський, Білопільський, Буринський та Липоводолинський. Низький індекс релігійності населення має III група адміністративних районів: Лебединський, Путивльський, Ямпільський та Тростянецький.

Висновки. Дослідивши сучасну георелігійну ситуацію у Сумській області, було встановлено, що у даному регіоні спостерігаються територіальні відмінності як у організації, так інтенсивності релігійної діяльності населення. Встановлено, що найбільша релігійна активність населення властива 5 адміністративним районам області, у 4 з яких знаходяться міста обласного підпорядкування, серед яких і обласний центр. У чотирьох районах зафіксований низький рівень релігійності. Дещо несподівано до даної групи потрапив Путивльський район, хоча на його території якого розташовані 2 монастирі (40% монастирів регіону), однак враховуючи інші показники, індекс релігійності населення виявився досить низьким.

Література

1. Звіт про мережу релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2016 р. – К. : Департамент у справах релігій та національностей. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://risu.org.ua/>
2. Православна Сумщина – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal-pravoslavie.sumy.ua/2017-goda.html>.
3. Сумська область. Бізнес-каталог – реєстр юридичних осіб, компаній, організацій України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biznes.org.ua/sumska>.
4. Павлов С. Супільно-географічні аспекти дослідження релігійної сфери / С. Павлов // Гілея: науковий вісник. – 2013. – № 75. – С. 356-358. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_75_149.
5. Чисельність населення на 1 січня 2017 року та середня чисельність у 2016 році. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=99&level=3>.

Summary

Y.A. Demchenko, O.H. Kornus. **The Regional Differences of Religious Activity in Sumy Region.**

The article explores the peculiarities of the territorial organization of the religious sphere in the Sumy region. It was analyzed the confessional belonging of religious organizations. Has been determined the level of provision of the population by the religious organizations of administrative districts. It was calculated the availability of religious services for the population. The groups of administrative districts of Sumy region of the intensity of religious life were highlighted. It was calculated the level of dispersion of religious organizations. Were highlighted the groups of administrative districts by the religiosity of the population.

Keywords: *confession, religious organizations, religious communities, Sumy region.*